

Uzbunjivač bez zaštite, nezakonitosti na koje je ukazao neistražene

Jedan od najslikovitijih slučajeva kako izgleda borba protiv korupcije u Srbiji i koju cenu plaćaju pojedinci koji se odvažavaju da se bore protiv nje je slučaj inženjera u javnom preduzeću čiji je osnivač lokalna samouprava na severu zemlje. Bio je zaposlen na neodređeno vreme, a duži vremenski period je proveo na radnom mestu – rukovodilac sektora.

Njegovi problemi su počeli kada je pokrenuo interno uzbunjivanje, nakon saznanja da je za navodne potrebe rada sektora kojim on rukovodi, javno preduzeće dodelilo ugovor za dve javne nabavke istom izvođaču,. Ugovor je dodeljen bez njegovog znanja iako je pored obavljanja svakodnevnih poslova na radnom mestu, bio član Komisije koja je sprovodila jednu od javnih nabavki.

Naime, usluga koja se tražila javnom nabavkom, automatizacija dva objekta - bunara na vodozahvatima, , je uža specijalnost tog inženjera. Stoga je lako uočio nepravilnost u vezi sa sprovedenom javnom nabavkom, odnosno nezakonito rasipanje novca.

U postupku uzbunjivanja ukazao je na dve glavne nezakonitosti. Prvo, oba ugovora su dodeljena bez tendera. Pored toga, jedna od javnih nabavki je **plaćena unapred, a roba i usluge nikada nisu isporučene javnom preduzeću..** Naime, ni na jednom od dva objekta ne postoje instrumenti koji su navodno isporučeni, ispitani i pušteni u rad.

Interno uzbunjivanje je, u skladu sa važećim odredbama Pravilnika o unutrašnjem uzbunjivanju tog javnog preduzeća, pokrenuo dostavljanjem obaveštenja kako licu odgovornom za prijem informacija tako i menadžmentu javnog preduzeća. Inženjer uzbunjivač je u obaveštenju ukazao da je ovlašćeno lice svojim potpisom potvrdilo da je prodavac isporučio i izvršio kompletne usluge u količinama i kvalitetu koje odgovaraju tehničkoj specifikaciji javne nabavke, čime je izvršio krivično delo.

Unutrašnje uzbunjivanje, međutim, nije bilo uspešno. Odgovor koji je dobio se zasnivao na izjavi odgovornog za tu javnu nabavku, u kome su navedeni netačni tj. lažni podaci. U izjavi je, naime, odgovorna osoba tvrdila da javna nabavka nije do kraja odrađena, "ali je velikim delom odrađena". Menadžment preduzeća je u svom odgovoru naveo da nema prava saznanja u vezi sa tom javnom nabavkom.

Zbog toga je uzbunjivač nadležnom javnom tužiocu – posebnom odeljenju za borbu protiv korupcije dostavio iste one informacije kojima je pokrenuo unutrašnje uzbunjivanje, s tim što je kao lice koje je učestvovalo u nekaonitom postupanju izričito naveo svog neposrednog rukovodioca i istovremeno odgovorno lice za javne nabavke u pomenutom javnom preduzeću. U prilogu inženjer je dostavio svu, njemu raspoloživu, konkursnu dokumentaciju - ugovor, odluku o dodeli ugovora, zapisnike o prijemu dobara, obaveštenje o zaključenom ugovoru, fotokopije računa potpisanih od strane predstavnika javnog preduzeća).

Nakon toga, bezuspešno je više od dva meseca pokušavao da stupi u telefonski kontakt sa rukovodiocem posebnog odeljenja javnog tužilaštva kako bi dobio informaciju o tome šta je preduzeto povodom informacija koje im je dostavio - sekretarice su ga prebacivale na pisarnicu, pisarnica nazad kod sekretarice koja je tražila da ostane na vezi, a koja se posle nekog vremena prekadala da se potom nakon novog poziva niko se ne bi javio na telefon.

Odgovor javnog tužioca na kraju mu je dostavljen preko pisarnice javnog preduzeća, u otvorenoj koverti. Preciznije, odgovor javnog tužioca je dobio u formi pisma koje je adresirano na javno preduzeće, a ne na njega lično. Usled toga, pismo su otvorili u pisarnici i pričitali ga svi kojima je došlo "pod ruku" što je uobičajena praksa kada stiže pismo adresirano na javno preduzeće. Posledica je da su nakon toga svi u javnom preduzeću znali da je on izvršio spoljašnje uzbunjivanje, znali su broj predmeta i koji tužilac je zadužen predmetom. A u odgovoru, javni tužilac ga je obavestio da je dobijene informacije prosledio u Ministarstvo unutrašnjih poslova – Posebno odeljenje za borbu protiv korupcije, radi provere navoda.

U međuvremenu, inženjer je u javnom preduzeću izložen odmazdi jer lice koje je njegov neposredni rukovodilac zna da ga je on prijavio. Bez donošenja formalnog rešenja o premeštaju na drugo radno mesto na nižem platou, koje ne odgovara stepenu njegove stručne spreme, počeo je i da dobija radne naloge kojima mu se nalaže obavljanje posla koji je nemoguće odraditi u zadatom kratkom roku. Istovremeno, upućivane su mu i pretnje što su u pisanoj izjavi potvrdila dva svedoka. Nekoliko puta je za vreme dok je bio na godišnjem odmoru pozivan da dođe u javno preduzeće da bi radio. S druge strane, niko u javnom preduzeću nije preduzeo bilo kakvu meru da ga zaštiti od revanšizma zbog uzbunjivanja. Zbog svega toga, bio je prinuđen da ode kod lekara koji mu je otvorio bolovanje sa dijagnozom akutna reakcija na stres.

Nakon povratka sa bolovanja podneo je tužbu za zaštitu uzbunjivača čiji nacrt je pripremila TS zbog malog broja advokata specijalizovanih za ovu vrstu sporova. Iako zakon propisuje da je postupak zaštite uzbunjivača hitan, u ovom slučaju on traje duže od dve godine. Za to vreme održano je čak 7 ročišta s tim što je sudija koji je vodio postupak zamenjen posle 6 ročišta jer nije imala licencu i nije ni smela da sudi u postupku zaštite uzbunjivača. Ona je pojedina ročišta prekidala zbog navodnog kašnjenja advokata i inženjera na njih, zatim je strankama dostavljala informaciju da je izgubila predmet, što joj nije predstavljalo prepreku da donese presudu na štetu inženjera. Apelacioni sud je, međutim, primetio kontradiktorne informacije npr. da je održala ročište bez predmeta, kao i da nema licencu za suđenje u tim sporovima zbog čega je prihvaćena inženjerova žalba, prvostepena presuda ukinuta i naloženo ponovno suđenje sa novim sudijom. Novo suđenje je završeno i nakon više od dva meseca, uzbunjivač je dobio presudu - sud nije usvojio tužbu kojom je tražio zaštitu od uznemiravanja. On sada sprema novu žalbu.

A tokom suđenja, zahvaljujući dokumentaciji koju je TS obezbedila i stalnoj komunikaciji sa inženjerom, jedan od svedoka - tehnički direktor javnog preduzeća je uhvaćen u laži tj. dao je lažnu izjavu da nikada nije razgovarao sa inženjerom o uzbunjivanju koje je

pokrenuo. Dokaz da je razgovora bilo - skrinšot mejla kojim inženjer obaveštava TS kako je prošao na razgovoru sa njim, sudu je prezentovao njegov advokat i to je ušlo u zapisnik. To je istovremeno bio i povod da mu pomenuti svedok pretili na samom ročištu. Trenutno se ne zna da li je sudija na osnovu toga dostavila krivičnu prijavu nadležnom javnom tužiocu zbog krivičnog dela lažnog svedočenja.

U vezi sa samom prijavom, uzbunjivač je dobio još jedan odgovor od javnog tužioca u kome ništa novo ne piše, osim da je urgirala kod Ministarstva unutrašnjih poslova da se provere navodi. S druge strane, Ministarstvo pravde kome je TS, radi informisanja, dostavio zahtev za slobodan pristup informacijama o tome šta je javno tužilaštvo preduzelo povodom spoljašnjeg uzbunjivanja, je odgovorilo da je postupak kontrole u toku i da će obavestiti TS o ishodu.

Na poslu je stanje nepromenjeno. Iako je neposredni rukovodilac na čiju odgovornost je inženjer ukazao, otišao u penziju 2024. godine, njegovo radno mesto je upražnjeno, ali uzbunjivaču na dozvoljavaju da napreduje, a šefica mu je rekla da "vrlo loše stoji" u javnom preduzeću.

Robert Sepi

Tekst je nastao u okviru projekta „EU za vladavinu prava: Angažovanje građana za javni integritet na Zapadnom Balkanu i Turskoj“, koji sprovodi Transparency International uz podršku Evropske unije.

Za sadržaj publikacije odgovara isključivo Transparentnost Srbija. Ne može se na bilo koji način smatrati da izloženi stavovi odražavaju stavove Evropske unije.